

Иванка
Бешевић:

Надежда Петровић

4) Политика је и за жене

На седељкама код Надежде Петровић често су се виђали, поред уметника, и друге, необичне прилике, мршави, испоснички ликови превратника и револуционара — Руса, Бугара, Македонаца. Са песмом, причама и сањарењем о будућности, прославили су заједно тридесетогодишњицу рада Мите Петровића који је тада био посланик у Народној скупштини у Нишу.

— Докле ћемо чамити овако под туђином? — питала је Надежда окупљене. — Док будемо разједињени. Док може једног по једног да нас баца на колена. Без заједнице наше, југословенске, нема нам живота ни будућности.

— Жено, љупка жено, зар је за тебе политика? — питао је један песник, овлаш пребирући по гитари.

— У земљи где људи немају памети треба и жене да се баве политиком. Кад стекну памет неће политика ником бити потребна — стигао га је брзи одговор.

Из Минхена 1900 године Надежда пише новогодишњу честитку родитељима:

„Честитам вам наступање новог века, нека с њим вас обасја срећа и радост ваше деце, која ће бити срећна ако сва њихова браћа буду слободна као што је данас слободна Србија.“

Није губила време међу зидовима атељеа. Журила је напоље, под ведро небо, у природу осећајући непогрешивим инстинктом да јој је једино тамо место. Сестра Љубица, која се уписала на минхенски Конзерваторијум да учи виолину, често ју је пратила у тајанствене и мрачне баварске шуме са црним боровима, црвеним тлом, љубичастим, дубоким сенкама и изненадним, радосно светлим пропланцима ишараним белим брезама. Љубица је носила сандуче, „малкасну“ са бојама у једној, а виолину у другој руци. Надежда је као пушку пребацила преко рамена „штафелај“ и вичним оком тражила погодно место да заузме велику заседу посматрања и оскуштивања скривених трептаја природе. Уздахнула би понекад:

— Србијо, нигде те нема! Где су ми моји питоми лугови? Од ових шума, хладноћа ме обузима.

За час је наместила „штафелај“, натела платно и брзим, енергичним покретима почела да набацује боју. Замолила би Љубицу:

— Свирај ми, нешто, секо. Уз музику се боље ради.

И сама би запевала својим пуним, звонким гласом.

— Прави уметник налази надахнуће у природи — понављала је тада са пуном вером.

Мисли о природи

Нико, осим Надежде није у тадашњој Србији покушавао да се са тих бистрих, исконских извора напаја. Сликали су малокрвне и љупке, измишљене приказе своје маште. Учила се пејзажу у „школи пленера“ сликара Јулијуса Екстера кога

Борђе Крстић (седи) са својим ученицима — сликарима Костом Миличевићем, Бором Стевановићем и Надеждом Петровић

назива „ћенијалним човеком и сликарком пуним маште“.

Писала је о природи увек са готово религиозним дивљењем и поштовањем:

„Прамајка култа депоте био је онај први осећај који се будио у човеку ниског духовног развића и упутио га да се несвесно задиви руменилу руже и блиставим бојама драгог камења, да у бистром потоку огледа први пут свој сопствени лик, своју слику, да ничице пада на колена пред величанственошћу сунчевог рођаја, да се детињски зарадује кад кроз облаке пробију златни сунчани зраци, да се плаши грмљавине и тмине, да у немоћи својој почне стварање слике неког вишег божанства које свим овим управља. Сва ова разноврсна осећања, која се наизменце јављају у детету-човеку, трчање за ефектима у природи, кристали-

сали су се у један одређени осећај који је праотац уметничког стварања — репродукција слике човека, природе и њених појава...“

Али, њен доживљај природе био је далеко од фотографске објективности. „Уметник мора бити, пре свега свој. Поред тога, свака је права уметност национална.“ Под њеном кичицом баварски пејзаж добио је људско обележје. Постао је вагнеровски трагичан, тежак и мрзачан. Црвенило је жегло, зеленило је постало опорно. Облици су били грубо, енергично оцртани, без нежног удварања очима и љупких, исписаних, појединости. Такво сликарство, па још из руке даме, од које су очекивани љуститељнији поступци, љупка беспомоћност и смерна молба за мало пажње — наљутила је публику и критичаре.

Прва јавна критика

На отварању њене прве изложбе, у Београду, 1900. године, окупили су се грађани са радозналости и очекивањем шта ће им показати „кћи поштованог господина Мите Петровића, пореског у правника и народног посланика“. Згледали су се са неверицом. Били су растуђени и разочарани. Увређени као деца која су добила љуту паприку место лецедерског колача. Изложба Наде Петровић деловала је као ударац маљем. Критичар листа „Нова искра“, 15. септембра 1900. године под псеудонимом „П“ наоштрио је перо и прочитао јој „опело“:

„Отишли смо да видимо радове тог новог поборника на пољу лепога, којих је, нажалост, код нас тако, тако мало. Име Надежде Петровић, као живописца сасвим је ново и непознато, мислили смо, а она, међутим, ето има и таквих радова које износи општој оцени, што значи да је госпођица у миру и тишини не само радила и спремала се, но и спремила се. С тим мислима отишли смо на изложбу, унапред уверени да ћемо моћи написати неколико лепих, одушевљених речи на адресу госпођице Петровићеве и молити је да истраје на томе путу који, иако је трновит, ипак је пут славе и части.

Међутим, како смо се горко разуварили кад смо видели оно што госпођица под именом сликарских радова излаже, нисмо се могли довољно начудити толикој њеној храбрости.

Зар после рада на Академији, зар после дугог кретања међу радовима старих и нових мајстора госпођица не нађе бољих и лепших узора себи и својој одушевљеној младости до импресионистичких радова — то болесно и труло схватање болесних и трулих мозгова... Ми ово велимо с тога што верујемо да је госпођица оним што нам је изнела хтела да покаже како је и она ђак нове школе, и ако је тако, не можемо довољно да нажалимо труд госпођици и њену вољу којој је резултат био он што нам је изложила...“

(Наставиће се)